

به نام خدا

مختص صحن علنی

اظهار نظر کارشناسی درباره: «لایحه مبارزه با قاچاق کالا و ارز»

مقدمه

لایحه مبارزه با قاچاق کالا و ارز با هدف تشدید مجازات مرتکبین قاچاق کالا و ارز که آثار مخرب اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی فراوانی را به همراه دارد تدوین شده است. این لایحه در تاریخ ۱۳۹۰/۳/۲۲ اعلام وصول گردید و در جلسات متعدد کارشناسی مورد بررسی قرار گرفت و در نهایت در تاریخ ۱۳۹۰/۱۱/۱۱ با اصلاحاتی به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید. در تاریخ ۱۳۹۰/۱۲/۱۸ شورای محترم نگهبان نظر خود درخصوص این لایحه را اعلام کرد. ایرادات شورای محترم نگهبان به دو بخش عمده قابل تقسیم می‌باشد که به همین جهت نیز این گزارش در دو بخش تنظیم شده است.

بخش اول - ایراد شکلی

شورای محترم نگهبان در بخش اول ایرادات خود بیان کرده که لایحه در موارد متعددی دارای ماهیت قضایی بوده و باید توسط رئیس محترم قوه قضائیه تنظیم می‌شد، در حالی که این لایحه از سوی دولت ارسال شده است. لذا برای رفع این اشکال باید نظر قوه قضائیه درخصوص این لایحه اخذ گردد.

با توجه به ایراد فوق لایحه برای مدت حدوداً یک سال در قوه قضائیه مورد بازبینی قرار گرفته و این قوه نظرات اصلاحی خود را درخصوص مصوبه مجلس اعلام کرد که این پیشنهادات در کمیسیون اقتصادی مورد بررسی قرار گرفته و با تغییرات و اصلاحاتی در کمیسیون به تصویب رسیده است. به همین جهت در ادامه به بررسی و ارزیابی موادی می‌پردازیم که در راستای این ایراد شورای محترم نگهبان در کمیسیون به تصویب رسیده است:

۱. در ماده (۱۴ مکرر (۱)) مصوبه کمیسیون مقرر گردیده: در مواردی که در راستای مبارزه با قاچاق، برای مبادله، حمل و نگهداری برخی کالاهای هدف قاچاق ضوابطی تعیین و به تصویب هیئت وزیران برسد، این ضوابط اجرایی لازم الاجرا بوده و هرگونه اقدام برخلاف این ضوابط ممنوع و مرتکب حسب مورد به مجازات‌های مندرج در این قانون برای قاچاق کالا محکوم می‌گردد.

براساس مفاد ماده فوق، در مواردی اختیار جرم‌انگاری به نوعی به قوه مجریه تفویض شده است که به نظر می‌رسد مغایر قانون اساسی و اصل تفکیک قواست. لذا حذف این ماده پیشنهاد می‌شود. بدیهی است دولت می‌تواند ضوابط مورد نظر را در قالب لایحه برای تصویب به مجلس ارسال دارد.

۲. در موارد متعددی از جمله مواد، (۲۵)، (۲۸)، (۲۹) و (۳۲) به مجازات حبس اشاره شده است. در قانون جدید مجازات اسلامی، مجازات‌های تعزیری درجه بندی شده‌اند. با توجه به ابلاغ قانون مجازات اسلامی و درجه بندی شدن مجازات‌های تعزیری در این قانون لازم است مجازات‌های مندرج در این لایحه نیز با ادبیات قانون مجازات تطبیق داده شود تا دادگاه‌ها در روند اجرا با مشکل و ابهامی مواجه نشوند. توضیح اینکه برای مثال به جای عبارت «به حبس بیش از ۹۱ روز تا ۶ ماه» از عبارت «به حبس ۷ ماه» استفاده گردد. لذا پیشنهاد می‌شود این مسئله در اداره تنقیح قوانین مورد توجه و بازبینی قرار گیرد.

۳. در ماده (۷۲ مکرر) مصوبه کمیسیون مقرر گردیده: کلیه مبالغ مذکور در این قانون از جمله مجازات نقدی، به تناسب نرخ تورم اعلام شده به وسیله بانک مرکزی هر سه سال یک بار به پیشنهاد وزیر دادگستری و تصویب هیئت وزیران تعدیل و در مورد احکامی که بعد از آن صادر می‌شود لازم الاجرا می‌گردد.

ماده فوق عیناً در ماده (۲۸) قانون جدید مجازات اسلامی ذکر شده است از این رو به منظور جلوگیری از تکرار زائد، حذف این ماده پیشنهاد می‌شود.

۴. با عنایت به اینکه برخی از مواد مصوبه قبلی کمیسیون در راستای رفع این ایراد شکلی تغییراتی را داشته به نظر می‌رسد موارد تغییر یافته نیازمند تصویب نمایندگان محترم در صحن علنی است.

بخش دوم - ایرادات ماهوی

در بخش دوم ایرادات شورای محترم نگهبان، این شورا ابهامات و ایراداتی را نسبت به مصوبه مجلس شورای اسلامی مطرح کرده است. این ایرادات در کمیسیون اقتصادی مورد بررسی قرار گرفته و اصلاحات لازم به عمل آمده است در ادامه به ارزیابی این اصلاحات که در جهت رفع ایرادات شورای محترم نگهبان صورت گرفته است می‌پردازیم:

۱. براساس بند «۱» ایرادات شورا: «در ماده (۱۹) تعیین مجازات یکسان برای قاچاق کالاهای ممنوع بدون در نظر گرفتن میزان، ارزش و نوع کالا مغایر قانون اساسی دانسته شده است».

در راستای رفع این ایراد لازم است، مجازات‌های مزبور در این ماده براساس میزان و ارزش کالای قاچاق طبقه‌بندی شود. این ماده در مصوبه کمیسیون به همین ترتیب اصلاح شده است.

۲. به موجب بند «۲» ایرادات شورا: «ماده (۲۵) از آن جهت که مشخص نیست منظور از اخلاص گسترده مجموع موارد مذکور در ماده یعنی نظام تولید داخلی، ارزی، بازرگانی و تجارت قانونی است یا این اخلاص گسترده در هریک از این موارد به‌طور جداگانه مد نظر است دارای ابهام دانسته شده است».

به منظور رفع این ابهام ماده مزبور در مصوبه کمیسیون به ترتیب زیر اصلاح شده است که به نظر می‌رسد رافع ابهام است: در صورتی که ارتکاب قاچاق کالا و ارز به صورت انفرادی و یا سازمان‌یافته به قصد مقابله با نظام جمهوری اسلامی ایران یا با علم به مؤثر بودن آن صورت گیرد و منجر به اخلاص گسترده در نظام اقتصادی کشور شود، موضوع مشمول قانون مجازات اخلاص‌گران در نظام اقتصادی می‌گردد و مرتکب طبق مقررات قانون مزبور مجازات می‌شود.

۳. به موجب بند «۳» ایرادات شورا: رعایت شرط وثاقت در ماده (۳۲) مطابق قانون آیین دادرسی کیفری لازم دانسته شده است؛ از این رو عبارت «و با شرایط مذکور در قانون آیین دادرسی کیفری» که در مصوبه کمیسیون اضافه شده است می‌تواند رافع ایراد باشد.

۴. براساس بند «۴» ایرادات شورا: اطلاق بند «ب» تبصره «۲» ماده (۳۶) در خصوص جرائم حرفه‌ای و کالاهای ممنوع بدون در نظر گرفتن میزان، تعداد و زمان تکرار جرم، مغایر قانون اساسی دانسته شده است.

به منظور رفع ایراد فوق مذکور پیشنهاد می‌شود تبصره «۲» ماده (۳۶) و بندهای ذیل آن حذف گردد. لذا مصوبه کمیسیون که این تبصره و بندهای ذیل آن را حذف نموده رافع ایراد شورای محترم نگهبان می‌باشد.

۵. براساس بند «۵» ایرادات شورا: تبصره «۱» ماده (۳۲) باید براساس ماده (۲۳۳) قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران اصلاح شود.

به همین منظور مطابق نظر شورا ماده فوق به ترتیب زیر اصلاح شده که می‌تواند ایراد را برطرف کند:

تبصره «۱» - رئیس حفاظت گمرک‌های کشور به پیشنهاد رئیس کل گمرک جمهوری اسلامی ایران پس از تأیید فرمانده نیروی انتظامی و با حکم ستاد کل نیروهای مسلح منصوب می‌شود.

۶. مطابق بند «۶» ایرادات شورا: در ماده (۴۰) الزام قاضی به صدور رأی در مدت مقرر و به تبع آن محکومیت انتظامی وی خلاف موازین شرع دانسته شده است.

به منظور رفع ایراد فوق لازم است عبارت ذیل به ماده (۴۰) اضافه گردد که در مصوبه کمیسیون این عبارت افزوده شده است:

مرجع رسیدگی‌کننده موظف است علت تأخیر را به صورت مکتوب به مقام مافوق گزارش دهد. عدم ارسال این گزارش موجب محکومیت انتظامی تا درجه ۳ می‌گردد.

۷. براساس بند «۷» ایرادات شورا: ماده (۴۴) از این حیث که مشخص نیست آیا رئیس قوه قضائیه ملزم به صدور ابلاغ است یا خیر؟ واجد ابهام دانسته شده است. برای رفع این ایراد لازم است عبارت «با موافقت» به قبل از عبارت «ابلاغ رئیس قوه قضائیه» اضافه گردد. مصوبه کمیسیون به همین ترتیب اصلاح شده است.

۸. بر اساس بند «۸» ایرادات شورا: اطلاق تبصره ماده (۴۷) در مواردی که امکان دسترسی به اصل سند نیست و رونوشت یا تصویر مصدق قابل خدشه نباشد، خلاف موازین شرع است که تبصره مورد اشاره در مصوبه کمیسیون حذف گردیده و بدین ترتیب ایراد شورا رفع می‌شود.

۹. بر اساس بند «۹» ایرادات شورا: در ماده (۴۹) در صورت وجود عین، پرداخت بهای کالا اشکال دارد. اصلاح صورت گرفته در کمیسیون به ترتیب زیر می‌تواند ایراد را رفع کند:

در موارد صدور رأی قطعی برائت متهم و حکم به استرداد کالا، صاحب کالا در صورت وجود عین، مستحق دریافت آن و در غیر این صورت مستحق دریافت بهای کالا به قیمت بازار داخلی در زمان فروش می‌باشد.

۱۰. بر اساس بند «۱۰» ایرادات شورا: اصلاح ماده (۵۴) با همان قیود مذکور در تبصره «۲» ماده (۱۹) و نظایر آن ضروری دانسته شده است. برای رفع ایراد لازم است عبارت ذیل به این ماده اضافه شود که در مصوبه کمیسیون این اصلاح صورت گرفته است:

«در صورتی که وسیله نقلیه متعلق به مرتکبان باشد و یا با استناد به قرائنی از قبیل سابقه مرتکب معلوم شود که با علم و اطلاع مالک جهت ارتکاب جرم قاچاق در اختیار گرفته شده است.»

۱۱. بر اساس بند «۱۱» ایرادات شورا: اطلاق ماده (۵۵) نسبت به مواردی که تبدیل جزای نقدی به حبس بدون حکم قاضی باشد، خلاف موازین شرع است. برای رفع این ایراد کمیسیون ماده را به ترتیب زیر اصلاح نموده که به نظر می‌رسد رافع ایراد شورا باشد.

«جرائم نقدی مذکور مطابق قانون آیین دادرسی کیفری حسب مورد با دستور قاضی اجرای احکام دادرسی مربوطه یا قاضی اجرای احکام تعزیرات حکومتی که از بین قضات دارای پایه پنج قضایی به روش مندرج در ماده (۴۴) این قانون انتخاب می‌شوند به حبس تبدیل می‌شود.»

۱۲. بر اساس بند «۱۲» ایرادات شورا: در تبصره «۲» ماده (۵۵) تبدیل جزای نقدی به دین اشکال دارد. به همین منظور عبارت «دین محسوب می‌شود» در مصوبه کمیسیون از تبصره «۲» ماده (۵۵) حذف شده است که می‌تواند ایراد را رفع کند.

۱۳. بر اساس بند «۱۳» ایرادات شورا: در ماده (۵۹) باید قیود علم و عمد ذکر شوند، وگرنه اشکال دارد. برای رفع ایراد در ماده (۵۹) مصوبه کمیسیون، به قیود علم و عمد تصریح شده است لذا به نظر می‌رسد این ایراد نیز به این ترتیب رفع می‌شود.

نتیجه‌گیری

با توجه به ایرادات شکلی و محتوایی شورای محترم نگهبان، حذف ماده (۱۴) مکرر (۱) به سبب مغایرت با قانون اساسی و اصل تفکیک قوا و ماده (۷۲) مکرر به دلیل مشابهت با مواد قانون جدید مجازات اسلامی پیشنهاد می‌گردد و در سایر موارد مصوبات کمیسیون اقتصادی رافع ایرادات شورای نگهبان و تصویب آن مورد پیشنهاد است.